

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Proceduralna pitanja

Strana 1

1 Petak, 27. oktobar 2023.

2 [Javna sednica]

3 [Žalbeni pretres]

4 [Žalilac ulazi u sudnicu]

5 --- Po početku zasedanja u 9:32h

6 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala -- dobro
7 jutro.

8 Danas ćemo nastaviti žalbeni pretres, u vezi sa žalbom
9 koji je g. Mustafa uložio na presudu Pretresnog panela od 16.
10 decembra 2022. Radićemo na sledeći način. Raspored se malo
11 promenio u odnosu na ono što je prvobitno bilo predviđeno.

12 Tako da ćemo najpre saslušati Tužilaštvo, koje ima još 15
13 minuta, kao što smo juče odučili. Moći ćete da govorite o
14 odmeravanju kazne. To će biti do 9:45h, zatim od 9:45h do
15 11:00h, tokom sat i 15 minuta ćemo saslušati Zastupnika
16 žrtava, potom u 11:00h ćemo imati pauzu od pola sata i od
17 11:30h do 12:00h ćemo imati 30 minuta, da čujemo završno
18 izlaganje Branioca Von Bonea, i onda ćemo imati još 10 minuta,
19 od 12:00h do 12:10h. Da čujemo izlaganje g. Mustafe, i potom
20 ćemo zaključiti današnji pretres.

21 Pre nego što dam reč Tužilaštvu, zamoliću strane i
22 Zastupnika žrtava da dostave kopije u digitalnom obliku sudske
23 prakse na koju se pozivaju u svojim podnescima ili usmenim
24 izlaganjima, i da nam to dostave što je ranije moguće, kao i
25 prevod na engleski tih referenci, ukoliko je to moguće.

Specijalizovana veća za Kosovo - Apelacioni Sud

Žalbeni pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 2

1 Zaboravila sam da se predmet najavi, pa će mo to sad
2 imati.

3 SUDSKI SLUŽBENIK: [Prevod] Dobro jutro, Časni Sude, ovo
4 je predmet KSC-CA-2023-02. Specijalizovani Tužilac protiv
5 Pjetera Shale [sic] -- [kao što je prevedeno] -- protiv Saliha
6 Mustafe.

7 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala i izvinjavam
8 se zbog toga.

9 Sada ćemo saslušati izlaganje Tužilaštva.

10 G. BAARLINK: [Prevod] Jedno pitanje na koje se nisam
11 osvrnuo juče je pitanje *mens rea*-e za krivično delo ubistva, i
12 vi ste u svojim pitanjima u nalogu F30 postavili pitanje u
13 vezi sa time.

14 Vi ste postavili pitanje kakav je umišljaj potreban za
15 optužbu za ubistvo.

16 Odgovor za to je da je pitanje *mens rea*-e je rešeno.
17 Obeležja su bilo umišljaj za ubistvo ili hotimično nanošenje
18 telesne povrede, kada učinilac razumno može da zaključi da će
19 činjenje ili nečinjenje prouzrokovati smrt.

20 Drugo vaše pitanje je bilo, na koji način se to
21 primenjuje -- kako se primenljiva -- merodavna -- merodavni
22 umišljaj može definisati. Po našem mišljenju, to nije pitanje
23 koje mora da se reši u ovom pitanju, zato što je Pretresno
24 veće razumno zaključili da su g. Mustafa i njegovi potčinjeni
25 u BIA-i, umišljajno ubili žrtvu ubistva. I vi najpre treba da

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 3

1 ocenite da li je Pretresno veće donelo zaključak koji je
2 pogrešan u pogedu umišljaja g. Mustafe. U smislu da je ocena
3 Pretresnog panela dokaza u potpunosti pogrešna, ili je takvu -
4 - takve dokaze trebalo da prihvati bilo koje drugo razumno
5 Pretresno veće.

6 Konkretno, Časni Sud treba da oceni da li je umišljaj g.
7 -- da li se umišljaj g. Mustafe ne može zaključiti na osnovu
8 dva alternativna kraka za standard *mens rea*-e. Drugim rečima,
9 Pretresni panel je zaključio da je on imao umišljaj da ubije,
10 osim ukoliko dokazi ne mogu da pokažu da je on imao makar
11 umišljaj da nanese tešku telesnu povredu, a on je mogao
12 razumno da zna, da će njegova dela ili nečinjenje
13 prouzrokovati smrt.

14 Po našem mišljenju, dokazi jasno pokazuju, da je g.
15 Mustafa imao u najmanju ruku hotimično naneo teške povrede i
16 pri tom je bio svestan da to može da prouzrokuje smrtni ishod.
17 Postoje brojni faktori u presudi, na osnovu kojih se to može
18 zaključiti. Pod 1, imamo prisustvo g. Mustafe na tom imanju.
19 To je malo imanje, zatim njegovo direktno učestvovanje u
20 zlostavljanju drugih zatvorenika. Pri tom je koristio vatreno
21 oružje i *baseball* palicu

22 Tako da, na osnovu toga, se može zaključiti da je on imao
23 saznanja i postoji taj element volje da se to uradi.

24 Zatim, konkretno izdvajanje žrtve ubistva koje su
25 izvršili neposredni počinioci g. Mustafe, zatim odluka da on

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 4

1 ne bude pušten na slobodu ili evakuisan, a Pretresni panel je
2 zaključio da je samo g. Mustafa mogao doneti tu odluku. Zatim,
3 motiv da se spreči žrtva ubistva da ispriča šta mu se desilo,
4 budući da je poznavao mnoge ljude, koji su učestvovali u onome
5 što mu se desilo.

6 Zatim, kasnije je g. Mustafa radio na tome da onemogući
7 vođenje postupka i ističem, da i u najpovoljnijoj verziji po
8 g. Mustafu, on je napustio čoveka koji nije mogao da hoda i
9 koji je bio gotovo mrtav, čovek koji je bio pod njegovim
10 nadzorom. I na osnovu toga se mora zaključiti da je on imao u
11 najmanju ruku umišljaj da nanese teška -- teške telesne
12 povrede, a razumno je mogao znati da će to prouzrokovati
13 smrtni ishod.

14 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Imamo pitanje za
15 vas.

16 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Dobro jutro. Kad je reč o
17 umišljaju, imam dva pitanja.

18 U pasusu 688, Pretresni panel definiše potreban umišljaj.
19 Dakle, umišljajno ili hotimično prouzrokovano. Mi nemamo u
20 našem zakonu definiciju opšteg umišljaja. Da li vi smatrate da
21 manji stepen umišljaja, odn. direktni umišljaj, postoji u
22 našem zakonu, to je prvo pitanje.

23 A drugo pitanje je, saznanje optuženog o stanju u kom se
24 nalazila žrtva ubistva. Da li se iz presude može zaključiti da
25 je optuženi znao u kom je stanju žrtva ubistva i ako je to

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 5

1 slučaj, na osnovu čega se takav zaključak može izvesti. Hvala.

2 G. BAARLINK: [Prevod] Da odgovorim najpre na vaše prvo
3 pitanje. Postoje pravni izvori u pogledu te -- te tvrdnje da
4 za umišljajno ubistvo -- da umišljajno ubistvo takođe obuhvata
5 i neki niži stepen od namere da se ostvari takav ishod. To je
6 kada se na primer, kada je osoba postupala nepromišljeno, i
7 imamo presudu jednog Žalbenog veća, u kojoj je utvrđeno da je
8 umišljaj da se ubije, takođe obuhvata i *dolus eventualis*.
9 Pretresno -- prvostepena presuda u predmetu Karadžić, je
10 navela sličan zaključak i imamo takođe i presudu Nuon i Khieu
11 u stavu 490, zatim presuda u predmetu Karadžić, stavovi 447 do
12 448.

13 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Ali, zašto je to relevantno za
14 nas. Mi imamo zakon sa Kosova na koji moramo da se pozovemo.
15 Zašto ne citirate zakon Kosova, a pozivate se na praksu MKSJ-
16 a?

17 G. BAARLINK: [Prevod] Da, ali vi primenjujete međunarodno
18 običajno pravo i naš je stav, da Krivični zakon Kosova, iako
19 smo ovde na kosovskom sudu, Krivični zakon Kosova se ništa
20 više ne odnosi na definiciju *mens rea*-e za ubistvo, nego neki
21 drugi, neke druge odredbe međunarodnog običanog prava ili
22 drugog [ispravka prevodioca] Krivični zakon Kosova, ne
23 definiše detaljnije *mens rea* ubistva po međunarodnom običanjom
24 pravu, nego neki drugi nacionalni krivični zakonik.

25 I ja sam se pozvao na član 3, koji nam pokazuje kako

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 6

1 treba protumačiti odredbe međunarodnog običajnog prava i
2 možete pogledati takođe i statut Međunarodnog suda, član 38,
3 gde piše, da presude *ad hoc* sudova imaju veću težinu, nego
4 krivični zakon samo jednog pravnog sistema.

5 A da odgovorim na vaše drugo pitanje. U suštini, radi se
6 o jednom neposredno izvedenom zaključku. Saznanja g. Mustafe
7 se mogu zaključiti na osnovu čitavog niza faktora, uverljivih
8 faktora. Neke sam već naveo

9 Na primer pod jedan, on je bio prisutan u ključnim
10 momentima, kada je žrva ubistva bila zatvorena. On je bio
11 prisutan onog dana kada je žrtva došla, bio je prisutan u više
12 navrata kasnije, i sam je priznao da je bio prisutan nekoliko
13 dana pre nego što je pušten i Pretresni panel je zaključio, da
14 odluka da bude -- da ne bude pušten i da ne bude evakuisan i
15 da mu se ne pruži medicinska pomoć je odluka koju je jedino
16 mogao g. Mustafa. I to se temelji na njegovim saznanjima o
17 zatočenju žrtve ubistva. Na osnovu toga, možemo sasvim, sa
18 apsolutnom sigurnošću izvesti zaključak da je on znao u kom je
19 stanju bila žrtva ubistva.

20 I ponavljam, to je bilo malo imanje i tu je bio svega
21 mali broj zatvorenika, i s obzirom na to kako je izgledalo to
22 imanje, jedini razumni zaključak je da je on nužno imao
23 dovoljno saznanja o tome da je ovaj čovek bio zatočen, i kako
24 je Pretresno veće to navelo, da se on zlostavlja s namerom
25 smrtnog ishoda. On je bio gotovo mrtav u tom trenutku i u

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbeni pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 7

1 najpovoljnijoj verziji događaja po g. Mustafu, on je ostavio
2 čoveka koji više nije mogao da hoda, bio je gotovo mrtav, a
3 svi drugi su bili evakuisani i po našem mišljenju, jedini
4 zaključak koji se može izvesti, je da je on nužno znao u kom
5 je stanju bio i znao je koje će biti posledice koje će
6 nastupiti.

7 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Hvala.

8 G. BAARLINK: [Prevod] I da završim kada je reč o *mens*
9 *rea-i*.

10 Čak i ukoliko Časni Sude, se ne pozovete na sudsku praksu
11 u kojoj se tumači šta znači "umišljaj da se ubije", smatramo
12 da to neće promeniti ishod, jer je g. Mustafa hotimično naneo
13 teške povrede, za koje je razumno mogao znati da će
14 prouzrokovao smrt.

15 A, ukoliko nemate nekih drugih pitanja, daću reč
16 kolegici Lawson.

17 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Da li ste
18 završili, ili hoćete da iznesete nešto u pogledu odmeravanja
19 kazne?

20 G. BAARLINK: [Prevod] Prepuštamo vam odluku.

21 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Imate još samo
22 nekoliko minuta.

23 G. BAARLINK: [Prevod] Hvala.

24 GĐA LAWSON: [Prevod] Hvala, Časni Sude, i hvala na
25 dodatnom vremenu.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbeni pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 8

1 Kada je reč o odmeravanju kazne, s obzirom na ono što je
2 juče rečeno u pogledu Ustava, pozvala bih vas da pogledate
3 stavove 332 -- 32 i 33 podneska F00262, u predmetu Taçi i
4 drugi. Tu govorimo o tim ustavnim odredbama, i objašnjavamo
5 da, budući da zakon Specijalizovanih veća se poziva na
6 međunarodno običajno pravo i krivična dela koja su po njemu
7 definisana.

8 Nema sukobljenog režima odmeravanja Kosova [sic] -- na --
9 odmeravanja kazne na Kosovu i ja takođe upućujem na podneske
10 žal -- koji su dostavljeni Žalbenom panelu IA009-F0030,
11 uključujući i stavove 39, 56 i 57.

12 Sada ću se osvrnuti na pitanje koje ste postavili u svom
13 nalogu.

14 Kazna zatvora od 26 godina i srazmerna. Srazmernost u
15 ovom kontekstu, se prevashodno odnosi na odnos koji postoji
16 između težine krivičnog dela i odgovornosti g. Mustafe, odn.
17 njegove krivice. Pretresni panel je pažljivo doneo taj
18 zaključak u ovom predmetu i doneo više zaključaka u tom
19 smislu.

20 Odbrana je tek navela puku tvrdnju, da za istu vrstu
21 krivičnih dela, da na međunarodnim sudovima ne postoji kazna
22 ovakve dužine. Nije nikada izrečena. Postoji više razloga koji
23 ne pokazuje da je napravljena greška. Najpre, Pretresni panel
24 ima obavezu da prilagodi kaznu ličnim okolnostima optuženog i
25 težini krivičnog dela i da na odgovarajući način oceni te

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 9

1 faktore, uključujući i sve otežavajuće ili olakšavajuće
2 okolnosti koji se -- koji se odnose na taj -- na tu istu vrstu
3 krivičnih dela. Nije često moguće da se kazna prosto
4 transponuje iz jednog predmeta u drugi i mi upućujemo na
5 relevantnu sudsku praksu u vezi sa time, u našem podnesku,
6 uključujući i zaključak ovog Panela u paragrafu 434, što je u
7 stvari bio zaključak iz žalbene presude u predmetu Gucati i
8 Haradinaj.

9 Da bi se izveo zaključak da je određena kazna
10 neophravdana, odn. proizvoljna ili da je prekomerna, ona bi
11 morala da bude neproporcionalna na nerazuman način, ukoliko se
12 uporedi sa nizom kazni izrečenih u sličnim okolnostima, za
13 slična krivična dela. U ovom slučaju, ne upućuje se na takav
14 niz drugi predmeta, čak i juče, nije naveden ni jedan takav
15 predmet, iako je Panel na to pozvao.

16 Bez obzira ukoliko se vrši neko upoređivanje, ono ne
17 treba da bude ograničeno samo na sudsku praksu međunarodnih
18 tribunala, kao što se čini da Odbrana pretpostavlja u svojim
19 izjašnjenjima. Naprotiv, uobičajena je praksa, da većinu -- da
20 se za većinu međunarodnih zločina sada sudi pred nacionalnim
21 sudovima. Mi bismo u vezi s tim izneli dva argumenta. Pre
22 svega, trebalo bi voditi računa o odgovarajućem rasponu kazni,
23 kao što je Žalbeno veće i učinilo u žalbenom postupku u
24 predmetu Gucati. Pretresni panel u ovom predmetu, mogao je
25 takođe da izrekne i kaznu doživotnog zatvora. Kao što je

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 10

1 Pretresni panel tačno primetio, po kosovskom zakonu koji je
2 bio važeći u to vreme, krivična dela ratnog zločina su takva
3 da je za njih mogla da bude izrečena najteža kazna.

4 Kada se uzima u obzir težina krivičnih dela o kojima je
5 ovde reč, činjenica da je postojalo više otežavajućih faktora
6 i visok stepen doprinosa tim krivičnim delima koji je dao g.
7 Mustafa, kazna koju je izrekao Panel, u stvari je bila negde u
8 sredini mogućeg raspona dužine kazne, pa čak i možda pri
9 donjem kraju onoga što je Pretresnom panelu stajalo na
10 raspolaganju.

11 Drugo, poređenje ne treba da bude ograničeno samo na
12 međunarodne sudove, jer se po sadašnjoj praksi za većinu
13 međunarodnih zločina, nekome sudi pred nacionalnim sudovima, a
14 kazne koje se izriču su odgovarajuće težini krivičnih dela.
15 Primera radi, Chuckie Taylor trenutno služi kaznu od 90 godina
16 u Sjedinjenim Državama, pošto je -- pošto mu je izrečena
17 osuđujuća presuda za delo mučenja i zavere da se izvrši
18 mučenje. Ta kazna sastoji se od više konsektivnih kazni
19 zatvora, ali ona se može podeliti na sastavne delove, pa se
20 videti da se po jednoj tački, presuda iznosi 20 godina.

21 Takođe, 2021., jedan holandski sud izrekao je kaznu 20
22 godina Sirijcu za ratni zločin ubistva, a to se odnosilo na
23 pojedinačno ubistvo pojedinačnog lica bez dodatne otežavajuće
24 okolnosti rukovođenja protivzakonitim zatvorom, gde je više
25 osetljivih civilnih žrtava bilo zatvoreno, gde su im pretili i

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbeni pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 11

1 mučili ih.

2 Žalbeni sud u Ujedinjenom Kraljevstvu, takođe je podržao
3 kaznu doživotnog zatvora, za ubistvo dvoje ljudi koje je
4 okvalifikovano kao ratni zločin.

5 Možemo vam dati reference za to.

6 Ali, iste te rezerve odnose se i na predmete pred
7 nacionalnim sudovima, znači važe iste rezerve kao i one koje
8 se odnose na međunarodnu sudsku praksu. Mi smatramo da se
9 konkretne činjenice ne mogu zaista porediti, već je naša
10 poenta u tome, da su tvrdnje Odbrane previše pojednostavljene
11 a i netačne, i svakako ne mogu biti osnov za zaključak da je
12 pretresno -- Pretresni Panel, zloupotrebio svoja diskreciona
13 ovlašćenja.

14 I najzad, mi ne smatramo da žalba Odbrane treba da utiče
15 na kaznu koja je izrečena optuženom, čak i ukoliko bi bila
16 preinačena osuda koja je izrečena g. Mustafi u vezi sa jednom
17 ili više optužbi. Zaključci Panela u vezi sa težinom krivičnog
18 postupanja optuženog, njegovim ličnim okolnostima i
19 olakšavajućim i otežavajućim faktorima, stoje i dalje, čak i
20 ukoliko se neki konkretni elemen -- ukoliko se utvrdi da neki
21 konkretni element konkretnog krivična dela utvrdi da nije
22 dokazan.

23 To je u skladu sa sudskom praksom međunarodnih sudova,
24 prilikom preinačenja određenih osuđujućih presuda, čak i za
25 teška krivična dela, i to ne mora nužno da ima za rezultat,

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Specijalizovanog Tužilaštva (Nastavak)

Strana 12

1 smanjenja odn. ublaženje kazne, kada se potvrde osude za neka
2 krivična dela koja su i dalje teška.

3 Na primer, u žalbenom veću u predmetu Renzahu, u
4 paragrafima 620 i 621, je primer toga.

5 Tada je počinjeno krivično delo mučenja, sa posebnom
6 surovošću, a g. Mustafa neposredno je počinio krivična dela
7 protiv dve žrtve i to znači da on u potpunosti zaslužuje kaznu
8 zatvora od 22 godine koja mu je izrečena po toj tački
9 optužnice.

10 To su bila naša izjašnjenja. Hvala najlepše.

11 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Imamo jedno
12 pitanje.

13 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Hvala.

14 Moje pitanje odnosi se na član 44, paragraf 781,
15 prvostepene presude.

16 Tu se ne pominje nekakav vremenski raspon kazni, već
17 gornja granica pod stavkom 44(1) i kada je reč o konkretnoj
18 kazni, dakle možete ili da se pozovite na običajno međunarodno
19 pravo, odn. sudsku praksu drugih tribunala ili na kosovski
20 zakon.

21 U članu 44(2) kaže se, u obzir se uzima Zakon Kosova i
22 svi kasniji blaži rasponi kazne.

23 U prvostepenoj presudi, u paragrafu 781, poziva se na
24 krivični zakon Jugoslavije, ali se ne upoređuje raspon kazni
25 koji je postojao u tom zakonu i u zakonima koji se trenutno

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 13

1 primenjuju na Kosovu.

2 Da li vi smatrate da je to u redu, ili smatrate da je to
3 neki problem, kada je reč o stavki 44(7)(2) Evropske
4 konvencije o ljudskim pravima i *lex mitioru*?

5 GĐA LAWSON: [Prevod] Časni Sude, Pretresni panel je
6 utvrdio, da treba primeniti kazne iz kasnije kosovske prakse.

7 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Gde ste to pronašli? Jer ja to ne
8 mogu da nađem, a to bi nam bilo od pomoći. U paragrafu 781
9 toga nema. Gde ste to poredi?

10 GĐA LAWSON: [Prevod] Časni Sude, to je u fusnoti u istom
11 paragrafu u fusnoti 1629, gde:

12 "Panel takođe konstatuje da u kasnijim relevantnim
13 zakonima ili krivičnim zakonicima koji su usvojeni na Kosovu,
14 se predviđa isti raspon kazni, ili možda čak i oštrije
15 kazne..."

16 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Dobro, hvala.

17 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Time su vaša
18 izjašnjenja završena.

19 Sada bih pozvala Zastupnicu žrtava. Imate više od sat
20 vremena, mada je ideja bila da u 11:00h odemo na pauzu.

21 Ukoliko vam bude trebalo više vremena, možemo nastaviti posle
22 pauze.

23 GĐA PUES: [Prevod] Dobar dan, Časni Sude, svima u sudnici
24 i oko nje. Hvala vam što ste mi dali reč.

25 Samo da navedem, koliko će mi vremena trebati, kako bismo

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 14

1 mogli da bolje planiramo naš rad. Mislim da i neće biti
2 potrebno sat vremena, ni sat vremena i 15 minuta, biću mnogo
3 kraća. Sve sam preradila posle jučerašnjeg zasedanja, kako bih
4 se postarala da ne dupliramo argumentaciju.

5 Ali, samo da se prethodno namestim, i da uzmem postolje,
6 pa ću biti spremna da počnem.

7 Časni Sude, žrtve koje učestvuju u ovom predmetu, nadaju
8 se da će ovo zasedanje predstavljati pretposlednji korak, koji
9 će im omogućiti da se cela njihova priča zaokruži, dovrši i da
10 oni pronađu svoj mir.

11 Kada je ovo suđenje počelo, ja sam naglašavala to, koliko
12 su dugo žrtve čekale na pravdu. Sada se najzad, kako se
13 nadamo, približavamo tački, kada je kraj možda na vidiku.
14 Tužilaštvo je kao što sam već rekla, iznelo iscrpna
15 izjašnjenja u vezi sa pitanjima koja se nam postavili i stoga
16 nema potrebe da ponavljam dobar deo sudske prakse u vezi sa
17 pitanjem uzročno-posledične veze i kakav je standard za znatan
18 doprinos.

19 Predstavnici Tužilaštva takođe su ponovili neke ključne
20 zaključke Pretresnog panela koji su relevantni kao i važne
21 aspekte onoga što su dokazi izneli na svetlo dana tokom
22 suđenja. Ne bih želela da ponavljam bilo kakva izjašnjenja.

23 Ono što je međutim postalo sasvim jasno, u relevantnom
24 kontekstu, jeste da, međunarodna sudska praksa kao i mnogi
25 sudski sistemi širom sveta, traže da se uspostavi uzročno-

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 15

1 posledična veza između postupaka ili nečinjenja optuženog i
2 smrti određenog lica u predmetima u kojima se sudi za ubistvo.

3 Isto tako, u Krivičnom zakonu Kosova, primenjuje se uslov
4 *conditio sine qua non*, što se može staviti u isti kontekst
5 navedene sudske prakse. Međutim, mi smo sve to pregledali i
6 takođe je jasno da se -- da je odgovornosti podložna
7 normativnoj korekciji na osnovu pitanja koje se svode na to
8 šta je razumno i šta je fer.

9 I ja ću se na to danas usredsrediti. Kada je reč o
10 ključnom predmetu sporenja u ovoj žalbi, a to je optužba za
11 ubistvo. Za posredne žrtve koje učestvuju u ovom predmetu, od
12 ključnog značaja je da im se prizna da je njihova draga osoba
13 bila ne samo žrtva mučenja, već takođe da je izgubila život
14 zbog ubistva. To me dovodi do onoga što je Tužilaštvo reklo
15 juče. Da li je fer i da li je razumno, ako bismo pripisali
16 ubistvo žrtve Salihu Mustafi, čak i ako su možda poslednji
17 udarac žrtvi zadale neprijateljske srpske snage.

18 Podsetiću javnost, publiku, sve prisutne, da je ta
19 pretpostavka hipotetička, ali da nju zakon zahteva. U stvari
20 je Pravilo da se činjenice u jednom predmetu moraju tumačiti
21 na način koji je najpovoljniji za optuženog. Dakle, da li je
22 fer, da li je razumno, sa se Salihu Mustafi potvrdi osuđujuća
23 presuda za ubistvo.

24 Iz tačke gledišta žrtava, moguć je samo jedan odgovor a
25 to je odlučno "da", jasno i glasno. Da, to je jedini razumni i

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 16

1 pravedni zaključak. Da objasnim zašto.

2 Da bih to učinila, vratiću se na dan kada sam putovala na
3 Kosovo i posetila i Zlaš, kada sam prvi put počela da se bavim
4 ovim predmetom 2012. godine. Ja sam bila tamo, i mogu reći, da
5 je to jedno samotno mesto, visoko u planinama, okruženo
6 poljima i šumama. Imali ste prilike juče da vidite neke od
7 slika koje ga prikazuju. To je ruralno područje, gde ima nekih
8 puteva, ali to nije uvek bilo tako.

9 Može se samo zamisliti, kako bi izgledalo da vas neko
10 ostavi tamo i da nemate kuda da idete. Tamo nigde ne možete
11 naći pomoć. Nema ničega što bi vam pokazalo put, a svakako ne,
12 ako ste teško povređeni, ako su vam svi udovi polomljeni i to
13 u sred ratnog stanja, u situaciji u kojoj neprijateljske snage
14 napreduju ka vama, a to su činjenice koje je Pretresni panel
15 sasvim jasno utvrdio, van razumne sumnje, da je upravo to bila
16 situacija, u kojoj se nalazila žrtva.

17 Žrtva ubistva, bio je mlad čovek, koji je dok ga OVK nije
18 uhapsila i zatvorila, bio zdrav mladić, koji nije živeo ni
19 blizu Zlaša. Upravo je boravak u zatvoru, mučenje, užasno
20 postupanje u rukama Saliha Mustafe i njegovih ljudi, učinili
21 su da ova žrtva postane ne samo jedno vrlo osetljivo ljudsko
22 biće, već neko ko uopšte više nije u stanju da se sam snalazi.
23 Čovek sa polomljenim nogama i rukama, sa ranama koje su već
24 zaudarale zbog težine povreda, izgledneo i masakriran.

25 Ostaviti takvog čoveka u mestu kakvo je Zlaš, gde nema

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 17

1 nikakve pomoći, gde niko ko bi se našao u takvoj situaciji, ne
2 bi apsolutno mogao da učini za sebe, da bi izbegao smrt, to je
3 situacija koju moramo uzeti u obzir, jer to je situacija, koja
4 se u potpunosti može pripisati Salihu Mustafi za koju je on u
5 potpunosti odgovoran, jer su samo njegovi postupci doveli
6 žrtvu u takvu situaciju.

7 Salihu Mustafi može se pripisati da je izvršio ubistvo,
8 jer on je bio komandir jedinice BIA, koja je pod njegovim
9 nadzorom i komandom, svakodnevno mučila i zlostavljala
10 zatvorenike, uključujući i žrtvu ubistva. Kao što sam već
11 rekla, žrtva ubistva ne bi došla ni blizu Zlaša, niti bi bila
12 ni izbliza izložena drugim opasnostima koje su tamo postojale
13 u to vreme, da nije bilo Saliha Mustafe. Zato je i pravično i
14 razumno ta smrt i to ubistvo pripiše Salihu Mustafi.

15 Svako ko nekoga ostavi u takvoj situaciji na putu
16 neprijateljskih snaga koje napreduje, snaga za koje je poznato
17 da progone kosovsko albansko stanovništvo, ne samo što bi
18 mogao znati, već je znao da to u stvari predstavlja smrtnu
19 kaznu. Gotovo da je sasvim svejedno, da li bi uzrok smrti bio
20 čopor vukova, medvedi, neprijateljski meci, granate. Juče smo
21 raspravljali o sudskoj praksi i o tom pitanju, da li bi
22 postojala razlika između toga šta su prirodni uzroci, ili šta
23 bi učinile neprijateljske snage. Međutim, događaj postoji jasan
24 neizbežni scenario događaja koji će se odigrati, ta razlika
25 postaje bespredmetna.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 18

1 Salih Mustafa je znao i svakako je predvideo, da ostaviti
2 nekoga na takav način, na takvom mestu i u to vreme može da za
3 posledicu ima samo smrtni ishod.

4 Podsećam vas, da smo čuli kako nam jedan svedok Odbrane,
5 Deuta Hadri kaže da je Salit -- sic Salih Mustafa organizovao
6 evakuaciju svih ostalih koji su se nalazili u imanju u Zlašu,
7 onog dana, kada je žrtva ubistva ostavljena na licu mesta.
8 Salih Mustafa je uvideo opasnost, i postarao se da pomogne
9 ljudima, da tu opasnost izbegnu, sa izuzetkom žrtve ubistva i
10 još jedne osobe koje su ostavljene na licu mesta.

11 Ne može se dovoljno naglasiti da ovde nije -- da ne
12 postoje materijalni dokazi i o jednom novom, nezavisnom
13 događaju, koji se u toj situaciji odigrao.

14 Čak i ukoliko pođemo od pretpostavke, da je uzrok smrti
15 bila paljba srpskih snaga, to je optuženi mogao da predvidi.
16 I, kako bismo uklonili svaku sumnju, i kako bismo sve podsetili
17 na situaciju kojom se ovde bavimo, najverovatnije se događaji
18 nisu odigrali na taj nači. U stvari, to je čak i najmanje
19 verovatan sled događaja, ali ide najviše u prilog Salihu
20 Mustafi i zato to Panel mora da uzme u obzir, no opasnost je
21 bila jasna. Svrha evakuacije imanja u Zlašu, je bila da se
22 zaštite ljudi koji su se tamo nalazili.

23 Dakle, ako vi evakuišete sve osim dva teško ozleđena
24 čoveka i njih ostavite za sobom, da ih možda pogode srpski
25 meci, to onda nije novi nezavisni događaj, koji može da

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 19

1 prekine uzročno-posledičnu vezu i to ne može da utiče na
2 pripisivanje krivične odgovornosti u ovom predmetu.

3 Da se sada vratimo jedan korak unazad, da odstupimo od
4 Saliha Mustafe i činjeničnog stanja u ovom predmetu i sve
5 sudske prakse koju je juče Tužilaštvo tako ubedljivo
6 predočilo.

7 Ratni zločin ubistva bilo koje vrste, u nemeđunarodnom
8 ratnom, oružanom sukobu postoji, zato što je to teška pobeda
9 zajedničkog člana 3, Ženevskih konvencija. Ta odredba o ratnim
10 zločinima postoji, kako bi se obezbedilo poštovanje
11 međunarodnog humanitarnog prava. Odredba postoji, i osmišljena
12 je da postigne jedan cilj, tj. da se zaštiti civilno
13 stanovništvo, od opasnosti kakve u ratu te vrste nastupaju. To
14 su opasnosti koje se javljaju u građanskom ratu i u svakom
15 oružanom sukobu nemeđunarodne prirode.

16 Sa raznih tačaka gledišta, vrlo je moguće da su
17 nemeđunarodni oružani sukobi najopasniji za civilno
18 stanovništvo, zbog toga što se rat ne vodi na klasičnom bojnem
19 polju, već se vodi na pragu civila, vodi se po selima, vodi se
20 po najudaljenijim seoskim imanjima, kao i u gradovima. Dakle,
21 moramo imati na umu, da odredbe o ratnim zločinima o kojima mi
22 ovde raspravljamo, se tiču kažnjivosti povreda zajedničkog
23 člana 3 Ženevskih konvencija.

24 Ukoliko mi ne pripišemo ubistvo optuženom, u ovom
25 predmetu, onda će svakom učiniocu postati vrlo jako [sic] --

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 20

1 da sebe oslobodi odgovornosti za ubistvo, za ubistvo bilo koje
2 vrste, jer to je važeća odredba u ovoj vrsti ratnih situacija.
3 U takvom slučaju, onda počiniooci mogu da urade taman toliko
4 koliko treba, da muče nekog čoveka, da ga povređuju, taman
5 toliko, da se tog civila reše, tako što će ga neprijateljske
6 snage dokrajčiti.

7 Ukoliko mi kriterijum za pripisivanje krivične
8 odgovornosti povisimo do tog nivoa, da isključimo predvidljivu
9 neprijateljsku paljbu, onda ćemo imati situacije, u kojima
10 ubistvo prolazi nekažnjivo, i u kojima neko može
11 neprijateljskom vatrom da se služi kao vlastitim oružjem, da
12 da istovremeno za to ne snosi nikakvu odgovornost.

13 To bi nas dovelo u opasnost, da odredbe o ratnim
14 zločinima izgube svoju svrhu, a to ne može biti razumni ishod
15 svako tumačenje prava, mora svrsishodno da služi zacrtanom
16 cilju i zacrtanoj svrsi date odredbe, a cilj i svrha zabrane
17 ubistva bilo koje vrste u zajedničkom članu 3 Ženevskih
18 konvencija, jeste da se zaštite civili od ratnih opasnosti i
19 od povećanog rizika da će biti žrtve ubistva, u ratnim
20 situacijama ove vrste.

21 Želela bih da se sada i ukratko osvrnem, na neka obeležja
22 umišljaja o kojima je bilo govora jutros. Razgovarali smo o
23 međunarodnoj sudskoj praksi i Časni Sud je sa pravom postavio
24 pitanje zašto se ne pozabavimo pravnim izvorima i sudskom
25 praksom sa Kosova. I zapravo Krivični zakonik Kosova u članu

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 21

1 21, jasno dopušta, da je moguće da postoji i nešto manje od
2 neposrednog umišljaja. Samo trenutak.

3 U članu 21 stoji, da krivično delo može da se izvrši bilo
4 sa direktnim ili sa mogućim umišljajem, i onda se dalje
5 precizira u stavu odn. u stavu (3), da:

6 "Neko lice postupa sa mogućim umišljajem, kada je dato
7 lice svesno kažnjivih posledica do kojih može da dođe usled
8 njegovih odn. njenih ranji činjenja ili nečinjenja."

9 Pozivam se na tekst objavljen u službenom listu Republike
10 Kosovo, 14. januara 2019. godine, u pitanju je službeni list
11 2, a relevantne stranice su 5 i 6.

12 Dakle, čak ukoliko se u svojim pitanjima, osvrnemo ne
13 samo na to kako se pripisuje krivično delo ubistva i kakva
14 uzročno-posledična veza mora da postoji, već se pozabavimo i
15 umišljajem tj merodavnom *mens rea* i čak i ukoliko se ne
16 oslonimo isključivo na međunarodno običajno pravo, već se
17 oslonimo i na pravne izvore na Kosovu, odgovor je vrlo jasan,
18 kada je u pitanju umišljaj odn. *mens rea*.

19 Časni Sude, neću se baviti svim pitanjima koje ste
20 postavili u svom nedavnom nalogu, jer sam ja ovde da zastupam
21 interese žrtava i ja ću se zato u svom izlaganju usredsrediti
22 na pitanja koja su od najvećeg interesa za žrtve. Međutim,
23 želela bih da dodam nešto odgovarajući na izjašnjenje --
24 jučerašnje izjašnjenje Odbrane, jer se taj deo argumentacije
25 Odbrane neposredno tiče žrtava.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 22

1 Odbrana je ukratko govoreći nagovestila, da je Pretresni
2 panel bio pristrasan i da je primenjivao dvostruke aršine kada
3 je razmatrao iskaze svedoka. Ništa nije dalje od istine,
4 premda sudije nisu tražile da se o tom pitanju vodi pravna
5 rasprava, mi smatramo da je važno da se na to ostvoremo [sic]
6 -- jer naravno pravda ne može da se sprovede, osim ukoliko
7 suđenje nije pravično i nepristrasno. I zbog toga je to
8 pitanje od ključnog značaja u potrazi žrtava za istinom.

9 Ta tvrdnja, kao što sam rekla, da je Pretresni panel
10 primenjivao dvostruke aršine ne može biti dalje od istine i
11 primera radi, da se prisetimo početka samog pretresa, kada su
12 neke od [BRISANO] davale iskaz o svojim mukama.

13 Prvi svedok, Svedok 3593, je tokom četiri dana ispitivan
14 u sudnici. Odbrani -- Odbrana je imala na raspolaganju gotovo
15 dan i po, da unakrsno ispituje žrtvu i to unakrsno ispitivanje
16 je bilo izuzetno izazovno. Takođe, i to je izuzetno važno
17 naglasiti, i Pretresni panel je tokom gotovo pola dana
18 postavljao dodatna pitanja ovom svedoku. Zapravo, [BRISANO]
19 [BRISANO], su bili izuzetno temeljno ispitivani i
20 nisu ih ispitivale samo strane, učesnici u postupku, već i
21 sudije Pretresnog panela.

22 Dakle, nije reč o tome da je njihov iskaz prihvaćen tek
23 tako. Daleko od toga, svedoci su ispitivani i unakrsno
24 ispitivanje ispitivani, kao što to mora da se uradi kada se
25 traga za istinom, i to ne smemo zaboraviti i zbog toga je

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 23

1 krajnje pogrešno reći da je Pretresni panel primenjivao
2 dvostruke aršine. Pretresni panel je izuzeo -- izuzetno
3 kritički stav, prilikom saslušanja svakog pojedinačnog
4 svedoka.

5 Tokom ovog suđenja, imajući u vidu način na koji je
6 vođena. Odbrana i Salih Mustafa su imali punu priliku da
7 predoče svoju tezu. To što se njihova teza nije pokazala
8 ubedljivo, je sasvim druga stvar.

9 Još jedan tema koju je Odbrana pomenula, i to želim samo
10 usput da pomenem, jer se bližim kraju svog izjašnjenja, ali
11 reč je o temi koja se neposredno tiče interesa svedoka, jeste
12 zahtev Odbrane, da se uputi zahtev za ocenu ustavnosti
13 Ustavnom sudu Kosova. Po mom mišljenju, to je samo pokušaj
14 Odbrane da odugovlači postupak. Nemamo mi ovde ni jedno sporno
15 pravno pitanje, koje iziskuje da se preispita na ustavnom
16 nivou, niti ima svrhe da se podnosi zahtev za ocenjivanje
17 ustavnosti.

18 U interesu je žrtava da pronađu svoj mir, bez daljeg
19 odlaganja. Važno je da se ovaj predmet završi i ne može se
20 dovoljno naglasiti, koliko je to važno za žtve, da pronađu
21 najzad svoj mir.

22 Prenala bih vam nešto što su mi neke žrtve rekle, pošto
23 je izrečena prvostepena presuda. Jedna od indirektnih žrtava
24 mi je rekla, da ima osećaj da je izricanje presude, nešto
25 slično novoj sahrani u očima te žrtve i cele njene porodice,

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 24

1 jer su imali osećaj kao da konačno njihovi voljeni mogu da odu
2 na večni počinak i to je osećaj koji je jasno izrazila svaka
3 žrtva u ovom predmetu kada je reč o presudi. Svi su smatrali
4 da je presudna [sic] pravedna, i da je izrečena kazna, je
5 pravična i odražava sve muke koje su preživeli.

6 Sada, žrtve koje učestvuju u postupku, se uzdaju u vas,
7 Časni Sude, u Apelacioni panel, da donese pravičnu
8 drugostepenu presudu. U njihovim očima, to će biti još jedan
9 korak napred, koji će im omogućiti da ostave za sobom događaje
10 iz aprila 1999. godine., koji su bili za njih izvor tolikih i
11 tolikih noćnih mora.

12 Hvala vam, Časni Sude.

13 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Imamo jedno
14 pitanje.

15 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Pa, u stvari, imam čitav niz
16 pitanja, izvinjavam se.

17 Hvala vam na sadržajno izlaganje -- u vezi sa pitanjem
18 standarda za dokazivanje postojanja uzročno-posledične veze, i
19 hvala vam što ste se potrudili da preformulišete svoje
20 izlaganje, s obzirom na prethodno iznesena izjašnjenja.

21 Dakle, ako imamo situaciju, koja je posledica načela *in*
22 *dubio pro reo*. Dakle, ukoliko pođemo od pretpostavke da su
23 srpske snage ubile žrtvu, da li se onda ne slažete da su
24 srpske snage odgovorne za to ubistvo, ili smatrate, da je za
25 to odgovorna osoba koja je ubila dato lice.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 25

1 GĐA PUES: [Prevod] Pa, to zavisi, zavisi od situacije u
2 kojoj je došlo do otvaranja vatre. Znamo da je tada vladalo
3 ratno stanje. Ne ispaljuje se svaki metak da bi se neko ubio,
4 zavisi da li je neko pucao neposredno u žrtvu, znajući da je
5 žrtva civil. Ako je to neko učinio, onda, da, i ta osoba je
6 odgovorna, ali onda imamo dva različita učinioca koja su
7 izvršila isto krivično delo, što takođe može da se desi. Ali,
8 jedno krivično delo ne zamenjuje drugo i ne prekida uzročno-
9 posledičnu vezu.

10 SUDIJA AMBOS: [Prevod] U redu, ali moje pitanje je bilo
11 jednostavno, ne moramo sada da ulazimo u dublju raspravu,
12 dakle ako pođemo od pretpostavke da je situacija bila takva i
13 da su za ubistvo bila odgovorne suprotstavljene strane, onda
14 je njima moralo da bude jasno da je meta civil, ili da je meta
15 borac, ukoliko se vode borbe. Vi ste rekli, da nema razlike
16 između slučajeva kada se neko bespomoćan ostavi u pustoši.
17 Svejedno je takvoj situaciji, da li je ta osoba preminula iz
18 nekih, zbog -- zbog uslova koji su vladali u prirodi ili iz
19 nekih drugih razloga. Imamo jedan predmet u Nemačkoj sudskoj
20 praksi, u kojoj je potvrđeno sa pravne tačke gledište [sic],
21 uzročno-posledična veza, međutim, vi ste u svojoj
22 argumentaciji zaboravili da pomenete one nove događaje koji se
23 odigraju u međuvremenu i šta se onda događa u tom slučaju, da
24 li onda imamo dvojnu odgovornost za ubistvo.

25 U našem konkretnom slučaju, da li je onda odgovoran i

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 26

1 optuženi i istovremeno srpske snage, Dakle, to je pitanje
2 pravde -- prirode --

3 Šta sve treba uzeti u obzir u takvom slučaju?

4 GĐA PUES: [Prevod] Slažem se sa vama da je moguće imati
5 dva učinioca, koji su izvršili isto krivično delo ili su
6 vršili radnje koje su išle u tom smeru i onda se zapravo
7 postavlja pitanje koja se od različitih opasnosti žrtva bila
8 izložena ostvarila ranije, šta je bio pokušaj ubistva, a šta
9 izvršeno ubistvo.

10 Ali, to bi nas onda proizvoljno dovelo do ishoda u kojem
11 imamo dva pokušaja ubistva, odn. dva ubistva u pokušaju, u
12 zavisnosti od toga ko je zadao smrtonosni udarac, u trenutku
13 kada je smrt nastupila.

14 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Da. Ali moje pitanje je sledeće:
15 vi kažete da je razumno i pravično da se ubistvo pripiše
16 optuženom, ali šta onda u svim ovim ostalim slučajevima.

17 Jer, imamo čitav niz slučajeva kada je neko odgovoran za
18 nečije ubistvo, tako što je na nekoga neposredno pucao ili
19 tako što ga je ostavio u situaciji u kojoj je to lice bilo
20 bespomoćno. Mi imamo sudsku praksu s tim u vezi. I neko vas
21 ostavi bespomoćnog, i vi poginete zato što ste se smrznuli tokom
22 noći, ali mi takođe moramo da se pridržavamo načela *in dubio*
23 *pro reo*. Tako da nisu svi ti predmeti sa te tačke gledišta
24 isti.

25 Znači, da imamo dovoljno dokaza da dokažemo da je

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 27

1 optuženi neposredno ubio žrtvu, onda ne bismo imali probleme
2 niti bismo vodili ovu raspravu. Ali, u ovoj situaciji vi i
3 Tužilaštvo branite istu tezu. U čemu je razlika između ove
4 situacije i neposrednog ubistva?

5 GĐA PUES: [Prevod] U sudskoj praksi možemo pronaći više
6 primera gde čak i ukoliko na primer, sad bih citirala nemački
7 predmet i izvinjavam se što ja sada se pozivam na nacionalnu
8 praksu iz pravnog sistema iz kog dolazim, ali ukoliko neko
9 drugi izvrši još jedan pucanj i upuca osobu koja je već teško
10 povređena, i to učini kao čin milosti, kako bi je oslobodila
11 patnje, vi i dalje imate ono prepisivanje odgovornosti za
12 krivično delo, zato što nije došlo do prekida u lancu
13 kauzalnosti.

14 Po mom mišljenju, prekid uzročno-posledične veze, nastaje
15 samo ukoliko imate nešto što je potpuno novo i da nije -- da
16 ne postoji umišljaj opasnosti --

17 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Razumem šta hoćete reći, ali mi
18 sada govorimo o pravnoj kauzalnosti, a ne činjeničnoj. Dakle,
19 u kojoj situaciji bi bio prekinut lanac kauzalnosti sa pravnog
20 stanovništva?

21 GĐA PUES: [Prevod] U slučaju nečeg potpuno novog, da je
22 nastala nova opasnost, neću sada gledati šta imam u beleškama,
23 ali na primer, ukoliko neko postavi bombu koja još nije
24 eksplodirala, a onda neko drugo lice upuca to lice pre nego
25 što eksplodira bomba ili ne mogu sada da se prisetim boljeg

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 28

1 primera, ali to je jedan od tih primera gde imate da neko nije
2 povrh svega onoga što je već bilo pripremljeno učinio.

3 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Da, da, to je od pomoći, razumem
4 vas. Imam jedno novo pitanje, budući da vi unosite ovaj
5 argument, objektivne svrhe i možete reći -- dakle, pitanje je
6 sledeće, koja je svrha odredbe za krivično delo ubistva, da li
7 je -- pitanje koje se postavlja je kada govorimo o svrsi, da
8 li je svrha, da se spreči da dođe do tog ishoda, dakle ishoda
9 da je treće lice delovalo, da li je svrha odred -- da li je to
10 svrha odredbe, ili je svrha da se upravo spreči da optuženi
11 bude osuđen za ubistvo te osobe?

12 Dakle, u vašem izlaganju, vi niste razmatrali odgovornost
13 trećeg lica, a to čini situaciju komplikovanijom.

14 GĐA PUES: [Prevod] Po mom mišljenju, ratni zločin ubistva
15 u ovoj konkretnoj situaciji, je složeniji od krivičnog dela
16 ubistva u običnom krivičnom pravu, zato što mi sada govorimo o
17 zaštiti civila u vreme rata i o tome se upravo radi u
18 zajedničkom članu 3.

19 Dakle, zajednički član 3 štiti civile bez obzira na to ko
20 s koje strane dejstvuje i zato moramo da razmišljamo o ovom
21 aspektu da se radi o civilima, a ne o tome ko su učinioci i
22 ova odredba zapravo znači, da se zabranjuje da bilo ko
23 dejstvuje, što bi dovelo do ubistva civila.

24 SUDIJA AMBOS: [Prevod] I moje poslednje pitanje ponovo se
25 tiče umišljaja.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 29

1 Vi se pozivate na član 21 Zakonika Kosova, koji jasno
2 obuhvata *dolus eventualis*. Dakle, moje pitanje je sada
3 sledeće: taj član zakona kaže, da možemo primeniti Krivični
4 zakon Kosova, u meri u kojoj je u skladu sa međunarodnim
5 običajnim pravom.

6 Sad, u međunarodnom običajnom pravu imamo mogućnost samo
7 direktnog umišljaja, a na -- u zakonu Kosova imamo niži
8 standard. Da li to znači, da zakon Kosova se ne može
9 primeniti, zato što nije kompatibilan sa međunarodnim
10 običajnim pravom? Dakle, postoji određena tenzija između člana
11 3 i člana 12. Dakle, da li je -- da li postoji kompatibilnost
12 između međunarodnog običajnog prava i člana 21 Krivičnog
13 zakona Kosova?

14 GĐA PUES: [Prevod] To je dobro pitanje, ali kada pokušate
15 da odgovorite na to pitanje, nisam baš sigurna da su oni u
16 tolikoj suprotnosti. Da vidim kako je to bilo rečeno
17 "nanošenje telesnih povreda, koje mogu prouzrokovati smrt", da
18 li je to uvek direktni umišljaj ili ne? To se ne može podvesti
19 u neku kategoriju na isti način. Nisam sigurna da su oni
20 toliko udaljeni jedna od drugog, jer mislim da je ovo pitanje
21 koje je složenije, na koje se ne može dati odgovor "da" ili
22 "ne".

23 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Da, i moja poslednja opaska je da
24 ponekad ne pomaže kada se pomaže na međunarodno običajno
25 pravo, koje je po definiciji vrlo neprecizno, jer ako

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Podnesak Zastupnika žrtava

Strana 30

1 pogledate član 12, teško je odgovoriti na pitanje u ovom
2 predmetu kao i u nekim drugim, kada zakon Kosova je
3 kompatibilan ili ne. Ja bih to mogao isto reći i za zakon u
4 Francuskoj, Americi ili Nemačkoj.

5 Dakle -- dakle mi imamo jasne standarde -- to bi značilo
6 da mi imamo jasne standarde i običajno pravo, ali to nije
7 slučaj ovde. Ali, puno vam hvala na svemu što ste rekli i bilo
8 nam je to od pomoći. Puno hvala.

9 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Mislim da nismo
10 završili još sa pitanjima.

11 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Hvala. Ja imam pitanje u
12 pogledu vidova odgovornosti, drugih vidova krivične
13 odgovornosti.

14 Da li bi to obuhvatilo da je neko oslobođen krivice za
15 ubistvo, ili bi to predstavljalo nepravično postupanje,
16 ukoliko se krivična odgovornost za pomaganje, primeni u ovom
17 kontekstu?

18 GĐA PUES: [Prevod] Da li hoćete reći, da li bi to bilo
19 nepravično sa stanovišta žrtava?

20 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Da, sa stanovišta žrtava.

21 GĐA PUES: [Prevod] Ja moram da uzmem u obzir njihovu --
22 njihova stanovišta i percepciju kao laika, i za njih, kako oni
23 vide Saliha Mustafu, za njih je on više od lica koje je samo
24 pružilo -- koje je izvrš -- vršilo pomoć da se ne -- pružilo -
25 - pomoglo da se izvrši krivično delo, već ga vide kao lice

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 31

1 koje je bilo glavno odgovorno.

2 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Hvala.

3 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala. Time smo
4 završili sa vašim izlaganjem. Imamo još 20 minuta.

5 Zamolila bih Branioca g. Mustafe da iznese svoje
6 izlaganje. Možemo se zaustaviti -- mi ćemo se zaustaviti u
7 11:00h, ali možete nastaviti nakon pauze.

8 G. VON BONE: [Prevod] Da budem iskren, meni bi više
9 odgovaralo da sad imamo kraću pauzu, i da onda odjednom sve
10 iznesem, a ne da imamo prekid.

11 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Da, razumem, ali
12 moramo proveriti sa prevodiocima, jer je ideja -- zamisao
13 pauze je kako bi prevodioci imali vremena da se odmore.

14 Samo da proverim.

15 Sada ćemo imati pauzu i nastavićemo u 11:15h.

16 G. VON BONE: [Prevod] Puno hvala, Časni Sude.

17 --- Pauza u 10:42 h

18 --- Nastavak sa radom u 11:15h

19 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Pozivam Branioca
20 da iznese svoju reč.

21 Imate manje-više pola sata.

22 G. VON BONE: [Prevod] Puno hvala, Časni Sude. Govoriću o
23 više pitanja koja su pokrenuta.

24 I najpre ću se osvrnuti na izlaganje Tužilaštva.

25 Tužilaštvo je pokazalo dokument, jedan dokument, to je spisak

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 32

1 zatvorenika, mi smo ga dakle videli, i taj dokument nema
2 nikakav značaj za ovaj predmet, budući da u tom dokumentu
3 uopšte ne piše gde su ljudi bili zatvoreni.

4 I pored toga, u tom dokumentu se ne govori ništa o
5 puštanju na slobodu ljudi koji su tu navedeni, barem ne jedne
6 osobe koja je relevantna za ovaj predmet.

7 Časni Sude, taj dokument je bio u jednom dosijeu, a u tom
8 dosijeu je na drugoj stranici jedna zabeleška, gde samo piše
9 Cali. Evo šta se desilo. Dakle, Tužilaštvo je uzelo sve te
10 dokumente i reklo "evo vidite on je bio glavni", s obzirom da
11 piše u tom dokumentu, ali Tužilaštvo nije uspostavilo tu vezu,
12 niti je Pretresni panel uspostavio tu vezu u svojoj presudi.

13 Prema tome, Odbrana smatra da taj dokument nije
14 relevantan i nije dokaz o tome da li je optuženi bio jedan od
15 onih koji su zatvorili ljude, niti gde su ti ljudi bili
16 zatvoreni, niti do kad su oni bili zatočeni.

17 Potom je Tužilaštvo iznelo tvrdnje u pogledu pitanja
18 uzročno-posledične veze i pozvalo se na sudsku praksu u vezi s
19 time. Međutim, u primerima koje je Tužilaštvo navelo, nalaze
20 se pretpostavke, pretpostavke koje je isto tako napravio i
21 Pretresni panel. Na primer, pretpostavka da je žrtva bila pod
22 nadzorom Saliha Mustafe, to je pretpostavka. Zatim, u vezi s
23 pitanjem da li je postojao neki kontakt između g. Mustafe i te
24 žrtve, to je takođe pretpostavka. Zatim, da je bio ostavljen
25 poluživ. Za takvu tvrdnju nema dokaza u spisu predmeta i to je

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 33

1 takođe pretpostavka.

2 Odbijanje da on bude pušten je takođe pretpostavka,
3 odbijanje da pustite nekoga, znači da ste preduzeli radnju i
4 doneli određeni sud o tome, da li je osoba puštena ili ne.
5 Jedina stvar koju znamo, je da su ljudi pušteni da odu, ljudi
6 su o tome svedočili pred sudom i oni su otišli negde drugde i
7 više nisu bili u kontaktu sa žrtvom.

8 Tako da li je žrtva ubistva u ovom predmetu bila puštena
9 ili ne, i da li je to bila odluka optuženog da bude pušten ili
10 da ne bude pušten, je puka pretpostavka, koja se temelji na
11 spekulisanju.

12 Isto važi i za uskraćivanje medicinske pomoći. Mi znamo
13 da su ti ljudi bili u štali, i gde god da su se nalazili u toj
14 štali i na kom god mestu da je to bilo, njima nije bila
15 pružena medicinska pomoć, ali to nema nikakve veze ili možemo
16 reći da sve do -- dok druge osobe nisu puštene, mi nemamo
17 nikakve informacije o tome šta se desilo nakon i da li je u
18 tom trenutku to lice -- da li mu je bila uskraćena medicinska
19 pomoć

20 A, uskraćivanje ponavljam znači da je bila doneta takva
21 odluka da se uskrati. Mi ne znamo da li je nešto bilo na
22 raspolaganju, i mi zapravo uopšte ne znamo da li je ta pomoć
23 bila uskraćena tom licu. Možda je čak i dobio medicinsku pomoć
24 i preminuo. Mi ni to ne znamo, stoga, sve se temelji na
25 spekulisanju i to je ponovo pretpostavka koja se iznosi.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 34

1 Još jedan primer koje je navelo Tužilaštvo je da su
2 odbili da ga evakušu, ko to kaže? Mi ne znamo da li je ta
3 osoba bila evakuisana ili je pak odbijeno da on bude
4 evakuisan. Ti dokazi moraju biti utvrđeni, pokazani.

5 I na kraju, imamo jedan citat ili parafraziranje. Navodno
6 je svedok 4600 čuo da je to lice preminulo. Svedok 4600 je
7 svedočio o tome i mi smo pitali od koga ste to čuli, a svedok
8 je rekao: "To -- čuo sam od [BRISANO]". Daću vam
9 referencu za par trenutaka, ali navešću vam tačnu referencu.

10 Dakle, [BRISANO] je odgovorio -- odgovorio na to
11 pitanje kada je ispitivan o žrtvi ubistva i upitan kako se on
12 zove, [BRISANO]: "[BRISANO]
13 [BRISANO]." Dakle, u suštini, to je on što je on tada rekao.

14 Tako da, iskaz svedoka 4600, ne može biti prihvaćen u
15 spis i mi ne možemo da se pozivamo na iskaz iz druge ruke, jer
16 je on nepotkrepljen, jer je nepotkrepljen navodni izvor te
17 informacije koja je prenetu Svedoku 4600.

18 Stoga, Časni Sude, temelj na kome počiva celokupna ova
19 uzročno-posledična veza je -- u zapravo pretpostavke, i
20 najvažnija pretpostavka je ostavljena po strani i tako je
21 postupilo -- tako je postupio Pretresni panel, a to je
22 prezumpcija nevinosti. Mi se moramo postarati da, kada god
23 imamo krivični postupak, prvi korak je da postoji prezumpcija
24 nevinosti, i sada kada postoje jasni, nedvosmisleni dokazi,
25 koji pokazuju suprotno, onda nekoga možete proglasiti krivim,

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 35

1 ali na temelju tih pretpostavki, ja smatram da optuženi ne
2 može biti proglašen krivim.

3 Sada prelazim na pitanje odmeravanja kazne.

4 Relevantno merodavno pravo u to vreme, bio je član 38
5 Krivičnog zakonika Jugoslavije. U tom zakonu, pod odredbom 1,
6 kaže se, da:

7 "Kazna zatvora ne može biti kraća od 15 dana niti duža od
8 15 godina."

9 Odredba (2) istog člana glasi, da:

10 "Sud može odrediti zatvorsku kaznu, u trajanju od 20
11 godina za krivična dela, za koje je moguće izreći smrtnu
12 kaznu."

13 Krivično delo u ovom predmetu, moglo bi biti kažnjeno
14 smrtnom kaznom, međutim, sa ukidanjem smrtne kazne, na osnovu
15 regulative UNMIK-a 24, od 12. decembra 1999., član 1.5
16 određuje ukidanje smrtne kazne. Ova regulativa stupila je na
17 snagu 10. juna 1999. godine.

18 A, zatim je izmenjena i dopunjena. Novo pravilo koje je
19 stupilo na snagu, bilo je 2000/59, od 27. oktobra 2000.
20 godine. Član 1 tačka 5 prethodne uredbe, ostao je na snazi,
21 međutim, unet je jedan dodatni član, to je bio član 1 tačka 6,
22 kojim je predviđena maksimalna kazna od 40 godina zatvora za
23 dela za koje je prethodno mogla biti izrečena smrtna kazna.

24 U odeljku 4 ove uredbe UNMIK-a, navodi se prelazna
25 odredba u vezi sa ovom uredbom, koja je trebalo da stupi na

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 36

1 snagu 27. oktobra 2000. godine, u kojoj se navodi, da novi
2 odeljak 1.6, može da se primeni samo na krivična dela
3 počinjena posle 27. oktobra 2000. godine.

4 Prema tome, imajući u vidu načelo kojim se zabranjuje
5 retroaktivna primena Krivičnog zakona, nije postojao pravni
6 osnov za izricanje maksimalne kazne za krivična dela izvršena
7 pre 27. oktobra 2000. godine, pa prema tome, Krivični zakon
8 bivše Socijalističke Federativne republike Jugoslavije, ostao
9 pravni osnov za određivanje odn. izricanje maksimalne kazne od
10 15 godina za krivična dela izvršena pre 27. oktobra 2000.
11 godine.

12 Odbrana je u svom žalbenom podnesku, navela presudu
13 Vrhovnog suda Kosova, u kojoj možemo pročitati kakav je tačno
14 stav Vrhovnog suda po ovom pitanju, a to je pitanje
15 primenjivanja zakona koji je bio na snazi u vreme kada je
16 izvršeno krivično delo i podignuta optužnica protiv g.
17 Mustafe. U jednoj nedavnoj odluci u vezi sa ovim pitanjem,
18 kaže se, citiram: "Kad je reč o uredbi UNMIK-a br. 99/24, od
19 12. decembra 1999., koja je stupila na snagu 10. juna 1999.,
20 ukinuta je smrtna kazna, a nisu utvrđene dugotrajne kazne
21 zatvora kao zamena. Dakle, ne postoji alternativa u odnosu na
22 smrtnu kaznu, osim kazne zatvora do 15 godina.

23 Pretresni panel u paragrafu 781, kao što smo nedavno čuli
24 od Tužilaštva je konstatovalo da primena merodavnog prava iz
25 tog vremena, podrazumeva primenu Krivičnog zakonika bivše

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 37

1 Jugoslavije. U fusnoti se navodi da Panel takođe konstatuje,
2 da kasniji relevantni zakoni ili krivični zakonicu usvojeni na
3 Kosovu, takođe predviđaju isti raspon kazne ili više
4 različitih raspona.

5 Međutim, Odbrana tvrdi da je zapažanje Pretresnog panela
6 u vezi s tim i da ni jedan od kasnijih zakona nije primenljiv.
7 Upravo sam citirao uredbu UNMIK-a, a u fusnoti o kojoj smo
8 govorili ranije, druga uredba, odn. uredbu u kojima se kaže da
9 se član 1.6 primenjuje samo na krivična dela izvršena posle
10 relevantnog datuma, i ovde upućujem na uredbu 2000/59, koja
11 predstavlja izmenu i dopunu prethodne uredbu. U njoj se sasvim
12 jasno navodi, da se novi odeljak odnosi i primenjuje samo na
13 krivična dela izvršena posle 27. oktobra. Potpisao Bernard
14 Kouchner, specijalni izaslanik Generalnog Sekretara u to
15 vreme.

16 U svakom slučaju, Časni Sude, u uredbi UNMIK-a, koja se
17 citira u fusnoti Pretresnog panela 781, postoji problem, jer
18 je fusnota nepotpuna, s obzirom da je ova konkretna odredba
19 izostavljena.

20 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Izvinite, ali mogu li samo da vas
21 pitam, fusnota je kažete nepotpuna, ali smatrate da je
22 odgovarajući paragraf tačan, zar ne? Jer ste i vi sami
23 citirali bivši Krivični zakonik bivše Socijalističke
24 Federativne Republike Jugoslavije, tako da mi nije sasvim
25 jasno, šta je vaša poenta, ako se to i dalje primenjuje.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 38

1 G. VON BONE: [Prevod] Pa, poenta je u tome da se u
2 fusnoti kaže, da su kasniji zakoni bili stroži, međutim, to u
3 stvari nije slučaj, jer su oni usvojeni uz ovu dopunjenu i
4 izmenjenu uredbu, koja je uređivala stvari samo od 27. oktobra
5 2000. godine nadalje, a ne i retroaktivno. Prema tome, na
6 snazi bi trebalo da ostane član 38, zakona bivše Jugoslavije,
7 kojim se i -- na osnovu koga se izriče za -- kazna zatvora do
8 15 godina.

9 Pretresni panel takođe citira član 150 Krivičnog zakona
10 od 12. aprila 2012. godine, a taj zakon takođe, nije
11 relevantan za našu temu, a to je *lex mitior*, pošto je on
12 stupio na snagu tek kasnije, 1. januara 2013.

13 Sve to govori, kako Odbrana tvrdi, da član 44(2)
14 obavezuje Pretresni panel, a svakako Ustav koji merodavnim
15 određuje *lex mitior*, kao što je ranije rečeno, Ustav Kosova, u
16 članovima 33(2) i (4), podržava *lex mitior*, a kao što smo
17 takođe ranije rekli, to je i međunarodni standard.

18 Prema tome, Časni Sude, Pretresni panel je pogrešio kada
19 je primenio strože kazne za krivično delo mučenja i krivično
20 delo ubistvo, odn. 22 i 25 godina zatvora koje su izrečene
21 optuženom. Pretresni panel je time premašio raspon kazne
22 predviđen merodavnim zakonom, kada je reč o određivanju kazne
23 i time prekršio Ustav i to je u suštini argument, na osnovu
24 koga smatramo da to obesnažuje osuđujuću presudu i kaznu koje
25 su navedeni u prvostepenoj presudi.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 39

1 Odgovarajuća kazna po regulativi koja je bila na snazi u
2 to vreme, kažnjava ta krivična dela, sa maksimalnom kaznom
3 zatvora od 15 godina.

4 Samo ukratko ću se ovrnuti i na nešto što možemo da treba
5 pomenuti, naime, da bi Žalbeni sud trebalo da bude istog
6 mišljenja, i ukoliko bi zauzeli isti stav kao Pretresni panel,
7 mi predlažemo da se ispita da li postoji usklađenost sa
8 ustavom, jer u istom paragrafu koji je relevantan, kaže se da
9 Specijalizovana veća Kosova moraju uzeti u obzir, odn.
10 primeniće, baš to je formulacija, primeniće Ustav Kosova.

11 I upravo zbog toga smo izneli taj argument da se vratim i
12 na argumentaciju Zastupnika žrtava. To nije razlog da se
13 postupak zaustavi, ne, naprotiv, ono što je od ključnog
14 značaja u ovom predmetu, jeste da treba primeniti odgovarajući
15 zakon i da se istina tačno utvrdi.

16 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Izvinjavam se, moramo ovo da
17 razjasnimo, jer ne razumem vašu argumentaciju. U fusnoti 1629
18 --

19 G. VON BONE: [Prevod] Izvinite, samo da i ja pronađem.

20 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Pa jedno je ako vi kažete da
21 Pretresni panel nije primenio odgovarajući kriterijum, ukoliko
22 je merodavna blaža kazna, da li je to vaša argumentacija, onda
23 morate pokazati da ono što se navodi u fusnoti 1629 nije
24 potpuno, i da postoji blaža kazna po važećem zakonu na Kosovu.

25 Tako da, ne vidim gde tu po vama dolazi do kršenja lex

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 40

1 *mitiora*, jer da li je došlo do poređenja, o tome je ranije
2 bilo reči tokom rasprave. Vi možete reći da je to nepotpuno,
3 Pretresni panel je pokušao da uporedi, ali koja je onda ta
4 odredba koja po vašem mišljenju predviđa blažu kaznu od člana
5 38 primenjene odredbe kojom se određuje do 15 godina zatvora.

6 G. VON BONE: [Prevod] Da budem jasan, Časni Sude, naš
7 argument stoji.

8 Mi smatramo da član 38 jugoslovenskog krivičnog zakona
9 jeste taj koji treba primeniti, koji je merodavan i da je on
10 jedini, da oko toga ne bude nikakve zabune, hteo sam da
11 pokažem da u članu 1629, Pretresni panel kaže, da nema
12 kasnijih blažih kazni koje su predviđene, ali da u tom
13 slučaju, oni nisu uvideli, da postoji ova uredba kojom to
14 ostaje otvoreno. Smrtna kazna je ukinuta, ali ipak nije bilo
15 druge nove kasnije kazne koja je određena za takvo krivično
16 delo.

17 Nova uredba je primenjena, međutim, tamo je rečeno da to
18 važi samo za krivično dela izvršena posle 27. oktobra 2000.
19 godine. Prema tome, imajući to u vidu, ova fusnota je
20 nepotpuna.

21 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Dobro, to razumem, ali zar ne
22 mislite, g. Von Bone, da je Pretresni panel nužno po našem
23 zakonu, morao da izvrši poređenje po zakonu i po Ustavu, jer
24 je on pokušao da pronade zakon, kojim se propisuje blaža
25 kazna. To je Pretresni panel uradio, zar nije?

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 41

1 G. VON BONE: [Prevod] Pa oni svakako nisu primenili blaži
2 zakon.

3 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Zašto vi kažete da se primenjuje i
4 da je merodavan član 38. Koji je to zakon koji je blaži, koja
5 je to odredba iz kosovskog zakona kojom je predviđena blaža
6 kazna? To bi bio zakon koji je blaži?

7 G. VON BONE: [Prevod] Pa, nema blažeg zakona, mi se
8 slažemo o tome, jer kasniji zakon nije blaži, prema tome,
9 princip *lex mitior* nalaže, da se mora osloniti na zakon koji
10 je najpovoljniji za optuženog, a koji je i bio na snazi u vreme
11 kada su se događaji odigrali. To je celo pitanje i upravo zato
12 sam govorio i u fusnoti 1629 sa te tačke gledišta.

13 Ta pitanja postoje i u sudskoj praksi Kosova. U jednoj od
14 presuda Vrhovnog suda, od 20. marta 2023., u predmetu 2020-
15 017884, broj spisa je 26/2023, iz toga se vidi, a mi smo to
16 naveli u prilogu, Vrhovni sud Kosova, na strani 10, u
17 poslednjem paragrafu, govori o tome.

18 Upravo sam vam dao referencu, to je na strani 10 u
19 poslednjem paragrafu te presude.

20 Još jedan primer iz sudske prakse sa Kosova, takođe u
21 vezi sa ovim pitanjem, jeste predmet Darko Tasić, predmet
22 Tasić, odluka od 31. marta 2022., broj predmeta 1971, reč je o
23 odluci Ustavnog suda, od 5. maja 2021. Imamo kosovski
24 izvornik, ali Časni Sude, obezbedićemo vam englesku verziju
25 odn. engleski prevod tog dokumenta.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 42

1 Jer je on važan zbog sledećeg. Sudija je u tom predmetu
2 uzeo u obzir citiram paragraf 48:

3 "Imajući u vidu načelo kojim se zabranjuje retroaktivna
4 primena krivičnog zakona, kao i to da nema pravnog osnova za
5 izricanje maksimalnih kazni, kao i princip primene
6 najpovoljnijeg zakona, Vrhovni sud smatra da za sva krivična
7 dela, uključujući i ratne zločine i druga krivična dela
8 izvršena pre 27. oktobra 2000. godine, za koja je važeći zakon
9 bivši Krivični zakonik Jugoslavije, maksimalna kazna je 15
10 godina."

11 Časni Sude, osim tog lokalnog, nacionalnog -- kosovskog
12 zakona, to su samo dva citata iz relevantnih kosovskih zakona.
13 Ako pogledamo predmete pred MKSJ-om, kakva bi mogla biti
14 suštinski analiza ili da kažem sudska praksa u mnogo slučajeva
15 imamo ubistvo koje predstavlja ozbiljno kršenje ili ubistvo
16 kao zločin protiv čovečnosti, vidimo da ima i mučenja i u
17 mnogim od predmeta, kazne su bile daleko blaže od ove koju
18 vidimo ovde.

19 Pozivam se na predmet Kupreškić sa MKSJ, broj predmeta
20 IT-95-16-T, Drago Josipović je izvršio višestruko ubistvo, a
21 izrečena mu je maksimalna kazna od 15 godina, tu kaznu je
22 izreklo Prvostepeno veće.

23 Ukoliko pogledamo neke druge primere iz sudske prakse
24 MKSJ-a, na primer predmet Kvočka, predmet ICTY 1998. godine.-
25 31-T, Kvočka i drugi, vidimo, da je u tom predmetu reč u

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 43

1 slučajevima višestrukih ubistava i višestrukih mučenja. Sam
2 Kvočka je oglašen krivim za ubistvo i mučenje, osuđen je na
3 sedam godina. Kos ubistvo i mučenje šest godina, Radić, četiri
4 slučaja mučenja, plus progon i lično učešće u svim tim
5 krivičnim delima, on je osuđen na 20 godina zatvora.

6 U velikim broju drugih slučajeva, kao što su Delalić i
7 Mucić, situacija je slična, i mogu da vam nabrajam još veliki
8 broj takvih primera. Da se vratimo još jednom na predmet
9 Kvočka. Miroslav Kvočka je oglašen krivim po tri tačke
10 optužnice, progon, ubistvo, mučenje, seksualno zlostavljanje,
11 silovanje, ubistvo i mučenje, ubistvo po tački optužnice 5,
12 dodatno ubistvo pod tačkom optužnice 9 i izrečena mu je
13 jedinstvena kazna od sedam godina zatvora.

14 Kada je u pitanju predmet Prcać, optuženi je oglašen
15 krivim po tri tačke optužnice, za ubistvo, mučenje,
16 premlaćivanje, seksualno zlostavljanje u sastavu progona i
17 pored toga oglašen krivim za ubistvo kao kršenje zakona i
18 običaja ratovanja, i mučenje kao kršenja zakona i običaja
19 ratovanja. Izrečena mu je jedinstvena kazna od pet godina
20 zatvora.

21 Mogao bih i da nastavim dalje sa sličnim pri --
22 primerima. Ja razumem, Časni Sude, da ćete vi možda uvažiti
23 ovaj argument, a nećete onaj argument, ali ako pogledamo u
24 celini sudsku praksu sa MKSJ-a, a ta sudska praksa se odnosi
25 na događaje koji su se odigrali u istom vremenskom i sličnom

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 44

1 vremenom [sic] periodu, govorimo o '90-tim godinama, ljudima
2 je takođe naknadno izricana kazna ponekad 10 godina kasnije i
3 naravno sto [sic] protokom vremena, raspon kasniji se menja u
4 zakonima, ali postoje jedna crvena linija, a to je da se
5 izriču visoke kazne za višestruka ubistva.

6 A mi ovde govorimo o jednom jedinom ubistvu samo jednog
7 lica. Za to je izrečena kazna 25 godina. Govorimo o mučenju o
8 svega dva konkretna lica, za koje je utvrđeno da je to delo
9 optuženi, neposredno i lično izvršio krivično delo, i dakle u
10 tom slučaju imamo *dolus directus*, ili je bar to tako
11 ustanovilo Pretresno veće, neposredni umišljaj, mi vidimo u
12 svakom slučaju, da su rasponi kazni koji su izricani na MKSJ,
13 za uporediva krivična dela znatno niži.

14 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Dozvolite da va
15 prekinemo.

16 G. VON BONE: [Prevod] Izvolite.

17 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Imam jedno pitanje u vezi sa
18 predmetima sa MKSJ-a.

19 G. VON BONE: [Prevod] U redu.

20 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Jer, u žalbenom navodu 9D, u
21 svojoj najavi žalbe, vi nagoveštavate argument, na kojem treba
22 razlikovati između lica koja su obavljala političke funkcije i
23 onih koja nisu. Možete li to malo da razradite?

24 G. VON BONE: [Prevod] Da. Lica koja obavljaju policijske
25 funkcije, vidimo da se u brojnim slučajevima smatra, da oni

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 45

1 imaju dodatnu odgovornost, ne u odnosu na neko konkretno lice,
2 već u odnosu na civile uopšte uzev. I to se uzima u obzir
3 prilikom odmeravanja kazne. Vidimo, uzmimo na primer
4 Krnojelac. U tom predmetu je reč o jednom ogromnom zatvoru u
5 Bosni i Hercegovini, ako se ne varam, u pitanju je KP dom, gde
6 su ljudi osuđivani za izvršena krivična dela, i tu su služili
7 ljudi na višim položajima.

8 Tako da mislim da postoji razlika u predmetima pred MKSJ-
9 om između lica na posebno visokim položajima, kao što je na
10 primer ministar unutrašnjih poslova. Smatralo se da je njihova
11 obaveza posebno jasna, kada je u pitanju civilno stanovništvo.

12 A mi se međutim ovde u daleko većoj meri bavimo
13 izvršiocima na terenu i uprkos tome, ukoliko pogledamo sudsku
14 praksu sa MKSJ-a, postoji još jedna stvar za kojim [sic] je
15 izgleda važno da se naglasi. Vreme, je tema koja se stalno
16 vraća kada su -- kada je reč o ovim pitanjima. U mnogim
17 slučajevima, mi imamo učiniocima koji je izvršio krivično
18 delo. Neki drugi ljudi stoje napolju, i naknadno ustanove, da
19 je lice koje se nalazilo unutra sa učiniocem mrtvo.

20 Dakle, to se sve odvija u vrlo kratkom vremenskom
21 periodu, tako da može da se uspostavi jasna uzročno-posledična
22 veza. Ali mi imamo ovde razmak od 11 nedelja, između trenutka
23 kada je neko poslednji put video dato lice, i trenutka kada je
24 telo pronađeno. To je ogroman vremenski raspon, i mi ne možemo
25 da popunimo praznine u vezi s time šta se dogodilo tokom tog

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 46

1 vremenskog razgovora. Nadam se da sam time odgovorio na vaše
2 pitanje.

3 A, sada ću zaključiti Časni Sude, jer mislim da sam
4 prekoračio dozvoljeno vreme.

5 G. Mustafa se od početka izjašnjavao da nije kriv. On je
6 poznaje te ljude, on ne zna ljude koji su bili tamo, on je
7 ogorčen zbog toga što mu se pripisuju krivična dela nad
8 ljudima za koja on nije ni znao da se tamo nalazi i to je
9 izjavio i u sudnici i to sam i ja ponavljao u sudnici. Moj
10 branjenik kaže da vas uopšte ne poznaje. I sada je nama danas
11 sudska -- Zastupnica žrtava rekla da su svi svedoci temeljno
12 ispitivani u sudnici.

13 Pa, naravno da smo ih ispitivali. Ako neko dođe i kaže
14 "ja znam da je on to uradio", mi moramo da pitamo, "ali otkud
15 vi to znate". I sva pitanja su se vrtela oko toga, otkud vi to
16 znate, kako ste vi to saznali, jeste li ga videli, jeste s
17 njim razgovarali, jeste ga poznavali od ranije, jeste li ga
18 upoznali naknadno? Međutim, mi nemamo ovde ni jedan iskaz u
19 tom smislu.

20 I zbog toga g. Mustfa smatra da je vrlo nepravedno što je
21 oglašen krivim i mimo toga što mu je izrečena izuzetno stroga
22 i nesrazmerna kazna.

23 Časni Sude, hvala vam na pažnji i želeo bih ovim da
24 završim.

25 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala vama

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Odgovor Odbrane na podneske

Strana 47

1 Branioče.

2 Mislim da ćemo imati još nekoliko pitanja, pre nego što
3 damo reč g. Mustafi.

4 G. VON BONE: [Prevod] Ah, da Časni Sude, ostao sam vam
5 dužan reference iz transkripta.

6 Kada je u pitanju -- kada su u pitanju strane transkripta
7 za Svedoka 4600 koga sam pominjao. U pitanju je zapisnik od
8 24. septembra 2021. Iskaz dakle Svedoka 4600, strana zapisnika
9 767, u redovima od 1 do 19, svedok kaže da je to čuo od

10 [BRISANO]

11 [BRISANO]

12 [BRISANO]

13 [BRISANO]

14 [BRISANO]

15 [BRISANO]

16 [BRISANO]

17 [BRISANO]. I zbog toga ja tvrdim da je u

18 pitanju iskaz iz druge ruke koji po mišljenju Odbrane nije
19 potkrepio sam izvor odn. ono lice koje je navedeno kao izvor.

20 Hvala vam na pažnji.

21 Stojim vam na raspolaganju za eventualna pitanja.

22 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala vam, biće
23 pitanja.

24 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Imam ja jedno pitanje, ali ću
25 se možda najpre obratiti Tužilaštvu, pa ću se onda obratiti

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Proceduralna pitanja

Strana 48

1 vama, Branioče.

2 G. VON BONE: [Prevod] U redu.

3 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Mislim da se moje pitanje
4 odnosi na optužbu za ubistvo. Postoji jedno nerešeno pitanje
5 koje se tiče radnje nečinjenja. Želeo bih da to razjasnimo, da
6 govorimo o odgovornosti za nečinjenje, a ne za činjenje, ili
7 za neke konkretne radnje.

8 Na koji način je nečinjenje povezano sa pitanjem
9 eventualnog novog događaja koji se odigrao u međuvremenu *actus*
10 *novus*? Ukoliko se smatra da je taj *actus novus* prouzrokovao
11 smrt, i kako se umišljaj za ubistvo definiše u kontekstu
12 nečinjenja?

13 G. BAARLINK: [Prevod] Odgovoriću najpre na vaše prvo
14 pitanje. Kao što smo mi to izneli juče, kriterijum za -- dok -
15 - standard za dokazivanje, jeste bitan doprinos smrtnom ishodu
16 i u anglosaksonskom pravu se samo izuzetno primenjuje koncept
17 *actus novus interveniens*. Dakle, kada je u pitanju
18 intervencija nekog trećeg lica tokom događaja koji su se
19 odigrali u međuvremenu.

20 Ali, čak i kada se primenjuje to načelo anglosaksonskog
21 prava, mora da bude u pitanju novi događaj, koji prekida
22 uzročno-posledičnu vezu, i to važi u anglosaksonskom pravu. Mi
23 smo neke pravne izvore naveli u našem podnesku a načelo *actus*
24 *novus interveniens* se ne primenjuje na radnje nečinjenja.

25 Dakle, čak i ako ustanovite, da to načelo *actus novus*

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Proceduralna pitanja

Strana 49

1 *intervenians*, predstavlja sastavni deo međunarodnog običajnog
2 prava, to ne lišava g. Mustafu odgovornosti za nečinjenje.

3 A, da može neko da bude odgovoran za ubistvo, na osnovu
4 nečinjenja, to je prihvaćeno u brojnim međunarodnim
5 slučajevima, i mi navodimo različite pravne izvore u svom
6 podnesku.

7 Što se tiče *mens rea*, odn. subjektivnog obeležja ubistva,
8 samo trenutak molim. Mi se na ovaj pravni izvor pozivamo u
9 svom podnesku, presuda Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu,
10 verovatno ću 'iskasapiti' lično ime. U pitanju je prvostepena
11 presuda u predmetu Ntagerura, stav 62 [kao što je prevedeno].

12 Dakle:

13 "...optuženi je osuđen za ubistvo, zato što je bio
14 svestan posledica koje će nastupiti i to mu je bilo
15 prihvatljivo."

16 Dakle, kada je u pitanju subjektivni -- subjektivno
17 obeležje ubistva u slučaju nečinjenja, to je merodavni pravni
18 standard.

19 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Hvala vam.

20 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] G. Von Bone,
21 želite li vi da se osvrnete na ovo pitanje?

22 G. VON BONE: [Prevod] Kada je u pitanju nečinjenje, ja ne
23 vidim kako to može da -- da se tvrdnjom --

24 Da je izvršena radnja nečinjenja, prevaziđe načelo *novus*
25 *actus intervenians*. Jer, u svakom slučaju, mora da postoji

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Proceduralna pitanja

Strana 50

1 dokaz o radnji nečinjenja. Mora da se dokaže, da se nečinjenje
2 sastoji iz nekih konkretnih radnji. I zato sam se nešto ranije
3 pozvao na predmet Tadić. Više se ne sećam stava u presudi koji
4 sam citirao, ali tu se kaže, da je činjenje odn. nečinjenje
5 imalo za ishod smrt nekog lica.

6 Ali, to je neophodno dokazati, a Pretresni panel nije
7 ispravno zaključio da je to dokazano. Pretresni panel se
8 jednostavno upustio u nagađanja. Te je uskraćena medicinska
9 pomoć, te nije izvršena evakuacija, govori se -- Pretresni
10 panel je doneo odluku o raznim radnjama nečinjenja, koje
11 uopšte nisu dokazane.

12 To je moj odgovor, Časni Sude.

13 SUDIJA JORGENSEN: [Prevod] Hvala.

14 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Želeo bih da se obratim pitanjem i
15 Tužilaštvu i Odbrani, a o tom pitanju smo takođe razgovarali
16 sa Zastupnicom žrtava. Kako vi doživljavate primenu člana 21
17 Krivičnog zakonika Kosova, imajući u vidu član 12 našeg
18 zakona, Zakona o Specijalizovanim većima.

19 G. BAARLINK: [Prevod] Pa, mi smatramo da je ključna
20 odredba gde se kaže da mora da postoji doslednost u odnosu na
21 običajno međunarodno pravo. Tako da mi smatramo da ukoliko
22 postoji odstupanje, prevagu, mora da odnese običajno
23 međunarodno pravo.

24 SUDIJA AMBOS: [Prevod] A, smatrate li vi da postoji
25 razlika, da postoji raskorak između te dve odredbe?

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Proceduralna pitanja

Strana 51

1 G. BAARLINK: [Prevod] Časni Sude, pa ne mogu na to
2 napamet da vam odgovorim, jer nemam odredbe pred očima, morao
3 bih u to da se udubim. Mogu u pismenom obliku da nam narednih
4 dana iznesem argumentaciju s tim u vezi.

5 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Pa, možda biste mogli jedan --
6 jedno sažeto izjašnjenje da nam dostavite u roku od narednih
7 nekoliko dana.

8 G. BAARLINK: [Prevod] Kako da ne.

9 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Kažem kratko izjašnjenje. Važno bi
10 bilo, da znamo kakvo je mišljenje i kako biste vi primenili
11 član 21.

12 G. BAARLINK: [Prevod] Kako da ne. Biće nam drago da
13 iznesemo to dodatno izjašnjenje u pisanom obliku.

14 Ali samo da naglasimo, da prema mojoj ranijoj
15 argumentaciji s obzirom na okolnosti ovog predmeta, to je sve
16 irelevantno.

17 G. VON BONE: [Prevod] Govorimo o članu 12 za -- Zakona o
18 Specijalizovanim većima, u odnosu na novi član 21 Krivičnog
19 zakonika Kosova koji je citirala Zastupnica žrtava, da li tako
20 glasi vaše pitanje?

21 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Tako je.

22 G. VON BONE: [Prevod] U redu.

23 SUDIJA AMBOS: [Prevod] Dakle, reč je o Krivičnog zakoniku
24 Kosova koji omogućava *dolus eventualis*.

25 G. VON BONE: [Prevod] U redu.

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Izjava žalioca

Strana 52

1 SUDIJA AMBOS: [Prevod] To je glavna odredba u tom
2 kosovskom zakonu.

3 G. VON BONE: [Prevod] Pa, onda bismo i mi želeli pismeno
4 da se izjasnimo s tim u vedi [sic] -- vezi.

5 [Konsultacije Žalbenog veća]

6 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Došli smo do kraja
7 sa pitanjima.

8 Sada bih zamolila strane, da u narednih tri dana, dostave
9 svoje pismeno izjašnjenje. Dakle, danas je petak, drugim
10 rečima, najkasnije do sledeće srede.

11 G. BAARLINK: [Prevod] Da.

12 G. VON BONE: [Prevod] Da, Časni Sude.

13 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala.

14 Sada ćemo čuti ličnu izjavu g. Mustafe, ukoliko želi da
15 nam se obrati.

16 G. Mustafa, imate deset minuta.

17 ŽALILAC: [Prevod] Časni Sude, želim da kažem, da se ja
18 moralno i *de facto* ne osećam krivim, iako me je Pretresni
19 panel oglasio krivim. Ja sam uveren da nisam izvršio ni jedno
20 od krivičnih dela, za koje me je optužilo Tužilaštvo.

21 Tužilaštvo ima sve dokaze i tačno zna šta se desilo. I ti
22 dokazi nisu ni blizu onome što se zaista desilo. Pretresni
23 panel je odbio da pogleda izjave koje je uzelo Tužilaštvo.

24 I siguran sam da moralno i *de facto* ja nisam kriv.

25 Ukoliko imate neko pitanje, ja sam tu da odgovorim na

Specijalizovana veća za Kosovo – Apelacioni Sud

Žalbena pretres (Javna sednica)
Izjava žalioca

Strana 53

1 vaša pitanja.

2 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Nemamo pitanja. Da
3 li ste završili?

4 ŽALILAC: [Prevod] Da.

5 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA PICARD: [Prevod] Hvala. Time smo
6 završili sa Žalbenim pretresom. Želela bih da se zahvalim
7 stranama u postupku i učesnicima u postupku, kao i
8 Sekretarijatu na vašem radu i na prisustvu danas. Takođe bih
9 se zahvalila prevodiocima, stenografu, tehničarima --
10 tehničkom osoblju, i pripadnicima obezbeđenja.

11 Žalben -- Apelacioni panel će blagovremeno doneti
12 presudu.

13 Pretres se prekida.

14 --- Sednica se završava u 12:08 časova

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25